

MİNAXANIM NURİYEVA TƏKƏLİ
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin professoru

Adı özünə, sözünə və şeirinə yaraşan şair

*Soruş ürəyindən orda varam mən,
Nə qədər mən sağam, ürəyimdəsən.
Qalıb aralıqda intizar çəkən
Həm sənin eşqindir, həm mənim eşqim.*

Bu gözəl misraların müəllifi şair Həqiqətdir. Əlimdə bir kitab var "Sazlı-sözlü dünyam" ...hayıf ki, bir az əlimə gec çatdı. Bəli, adı özünə yaraşan insanlar var, həqiqət kimi sadə, dürüst. Əbəs yerə bir şeirində demir ki, "İnsanı nifrətdən yox, sevgidə birləşdirən həqiqəti sevirəm". Saf ürəkli, elə anadan müəllim kimi doğulan bu sazın, sözün ağası uşaqlara saz sənətini öyrədir, bu sehirlir sənətin sirləri ilə, həyəcanı ilə... Həqiqətin şeirləri təbiiliyi, səmimiyyəti ilə seçilir, yadda qalır. O, qələmə aldığı irili-xırdalı hər bir şeirini məharətlə yüksək poetiklik səviyyəsinə qaldırmağı bacarır. Bu mənada onun canlı və dərin müşahidələrinin nəticəsi olan şeirləri, ayrıca misraları da poetik tələblər baxımından mükəmməldir:

*Bənövşə olaydım baharda gülən,
Ya bülbül olaydım nəğmələr deyən.
Uçanda səmada ulduza dönən
O ağ göyərçinə sirdaş olaydım.*

("Mən olaydım")

Həqiqət saz üzrə müəllimdirsə, eyni zamanda saz da Həqiqətə müəllimlik edir. Onun yaradıcılığı əhatəlidir: Həqiqət lirik şeirlər, qəzəllər, qoşma, gəraylı, təmsillər, divanilər, poema və dramatik dastan yazır. Əslində sazlı-sözlü dünya Həqiqətin öz dünyasıdır, kitaba sığışdırıb, bütün bunları bir kitabda toplayıb verə bilib. Öz dünyasının adını verdiyi kitabı yarpaq-yarpaq çevirdikcə ucsuz-bucaqsız, əngin söz dünyası açılır göz önündə. Sözün nə

qədər rəngi, çaları olarmış... Məncə, bu zənginlikdə sazın da rolu var: bu öz nigarın bildiyin, həmdəm sandığın saz köksün üstə, çaldıqca çalasan... gözün yol çəkdikcə dalasan, bala-bala sinəni qızdırasan. Saz sözə, söz saza həyan ola. Həqiqət üçün saz bir ilham qapısına düşərli açardır, bu açarla o, sevincini, kədər və intizarını poetik formada bildirməyi bacardır:

*Ömrümə bir günəş doğa təzədən,
Məni qaranlıqdan ala bir səhər.
Alıb telli sazı basa bağına
Bir könül havası çala bir səhər
("Bir səhər")*

Sözlərin bulaq saflığı, günəş istisini duyduqca düşüncə nürsən ki, sazın hərərəti, istisi gətirib bəxş edib bunu misralara.

Həqiqət vətənpərvər qələm adamıdır; şeirlərinin mündəricəsindən bir yer-yurd, el-oba, od-ocaq sevgisi sezilir Həqiqətin. Hər biri bir vətən timsalı olan Kəlbəcər, Leyli bulağı, Qabqədər, İrəvan, Gədəbəy, Ləzgi qayası, Darvaz, Şınıx, Qarabağ, Təbriz, Laçın, Cıdır düzü, Topxana, Gülablı, Savalan, Dərbənd, Mil, Muğan, Gümrü, Göyçə, Cəbrayıl və s. kimi yer-yurd adlarını şeirlərinə gətirib. Bilirsən ki, yurd həsrəti qədər heç nə insanın dincliyini qaçırıb, ərşə çəkə bilməz. Dinc, rahat günü olmaz adamın; elə hey gözləri yolda, qulağı səsdə qalar. Vətən, doğma ev, ocaq sevdalı şeirləri də çoxdur şairimiz. "İrəvandan gələn gəlin"də yurd həsrətli, ayrılıq yüklü belə parçalar çoxdur. Bəzən bu sevgi acı etiraflara döner nələri əldən verdiyimizi düşündükcə:

*Üz çevirib Vətən adlı gözəldən
Ayrı düşdük qana-qana, ay ana.*

Yaxud,

Salam olsun, atam yurdu a dağlar,

Yenə sizi ziyarətə gəlmişəm. - kimi misraların yalnız sədaqətlə sevən, könül telləri ilə bağlanan qəlbədən qopa biləcəyinə inanıb əmin ola bilərsiniz.

Həqiqətin vətən şeirləri, yaxud hikmətli söz səciyyə-sində sözlərə, deyimlərə tökülən "sənə canımmı söyləyim, can elə adımdadır", "vətən üçün qandan keçən", "vətən oğlu", "... " kimi "izhari-məhəbbət" nümunələri çox təsirlidir və doğrudan da özünə çoxlu həmfikir tapır.

"İrəvandan gələn gəlin" poemadır; özü ilə bir toy ovqatı, dünya boyda təəssürat yaradan nəğmə kimi poema. Yiğcam, aydın, səlis, həm də poetik ağırlıqlı əsər. Mövzusu itirilmiş Vətən torpaqları. Bizimlə birlikdə yaşayan, bizimlə böyüyüb yaşlanan mövzu.

Yardan ayrı düşmək aşıqların hicranı aşiq İmanın dər-dli taleyi. Aşiq Növrəs İmanın faciəli həyatı çox əsərə mövzu olub. Amma Həqiqət bu qəm-kədər dolu həyatı tərffüatları ilə kağıza köçürüb

Məhəbbəti tərənnüm edib, həm də onun məhəbbət dastanını yaradıb. Poema sənədli əsər sayıla bilər. Aşiq Ələsgərin qardaşı oğlu və onun halətini pozan faciə məzmunlu hekayət kifayət qədər yayılıb. Demək, gənc İman vaxtsız ölmüş qardaşının xanımı ilə - evin gəlini evdən çıxmasın deyə evləndirilir. Öz sevdiyi qızdan ayrılmaq və ən dəhşətli qardaşının yatağına girmək onun əsəblərini tamamilə pozur. İman dər əlindən başını itirir. Onu gördüm deyən yoxdur; o, yoxa çıxır. Keçmiş adətlərimiz, onun çürük məzmunu bir faciəni ortaya qoyur.

Həqiqət aşiq İmanın nakam taleyinə həsr etdiyi poemasına da İmanın öz dillər əzbəri olan yaralı şeirini də salmışdır:

Ovsunçuyam bir şahmarın qoynunda,

Yatıram yanında yar əvəzində.

Xəstəyəm, ürəyim nar sorağında,

Yeyirəm divarı nar əvəzində.

Xoşbəxtlik qaçaq düşdü səhrada ilğım kimi gah gö-ründü, gah çəkildi. Məlum oldu ki, heç yox imiş bu sə-adət... Burada deyildi ki:

İstəyirəm uçam, şahpərim sınar,

Bülbüləm, gülsəndən olmuşam kənar.

Cəsədim od tutar, alışar, yanar,

Od allam ağzıma qar əvəzində.

İmanın ən məşhur şeirlərini yada salmaqla şairə həsr etdiyi poemada həm də bu sevilən nakam şairi təbliğ et-mək, yaddaşlara gətirmək məqsədi güdür.

Milli düşüncəmiz, milli kimliyimizin şərhini onun yaradıcılığının mayəsidir. Şeirərində ana, eşq, saz, vətən, yurd məfhumları sevilə-sevilə boy göstərir; şairin çevrəsinə, çevrəsindəkilərə sədaqətini, vəfasını biruzə verir.

Qəlibləşmiş aforizmlər "hər "qurban" sözünə inanma, könül"; "ala qarğa yuvasında tərlandı"; "sözü söz qiymətin bilənə söylə"; "sevgi tənhalıqla bərişmır bəzən"; "qaç-

maqla qurtarmaz yol"; "dünya eşqdən yaranıb"; "əsgər gedib şəhid gələn"; "həqiqətin qardaşı", "yetim könlüm", "baş əyirəm hörmətinə", "ilan gəzsin, balaları dalınca"; "ay nura qərq etmir hər vaxt gecəni" kimi deyimləri ilə şairin öz bədii dilini gözəlləşdirməklə bərabər həm də dilimizin bədii-obrazlı fondunu zənginləşdirir.

Onun mənəvi dəyərləri qiymətləndirən "Mən", "Xeyir-dua istəyirəm", "Üzü bir", "Döndərə bilməz", "Düymələ", "Dünya", "Ay ana", "Tarixi ibrətdi bizə", "Deyimmi", "Bir az sən yalan dedin...", "Ayrıl", "Ola bilməz",

"Dünya", "Tamam yollar sayalandı", "Ruhum məni qınadı" və s. şeirləri ilə tanış olan oxucu şairin dəqiq, qəti və-təndaşlıq mövqeyinə heyran qalmaya bilmir. Həqiqət incə ruhlu, təmizliyə, saflığa bel bağlayan, sevgiyə, məhə-bətə böyük ümid bəsləyən bir könül şairidir. Oxucuda dərin maraq oyadan poeziyadır. İdeala, gözəlliyə, mənə-vi saflığa sadıq olan, insanlıq və vətəndaşlıq hisslərini şeirlərinin canına hopduran bu şair.

Təbiət yarpaq-yarpaq səhifələnilir, çiçək-çiçək acır, öz ölçüsündə, öz rəngində vəsf olunur: "çiçək əkdik, dəstə tutduq xəzəldən", "mən ki boynubükük kol bənövşəsi", Təbiət canlıdır, onun poetik gücünü natural bir səviyyə-də göstərmək - rəssamlıq kimi bir sənətdir...

Ötdü qulağında bülbülün səsi,

Bulaq sırıltısı, çaylar nəğməsi.

Oyandı qəlbimdə yazmaq həvəsi

Gətirdin sən məni bu hala, nərgiz.

("Nərgiz")

*Arılar öpməsə gül ləçəyindən
Ağac budağında bar ola bilməz.
("Ola bilməz")*

*Hələ yanmamışdan ocağı sönən
Həm sənin eşqindir, həm mənim eşqim.
Bu yol başlamamış yolundan dönən
Həm sənin eşqindir, həm mənim eşqim
("Eşqim")*

*Çox bitkin, məna dolu, misralar var:
Susdu, sükutuyla eylədi dəli,
Mənimlə xəyala daldı məhəbbət*

Həqiqətin şeirləri ilə tanış olduqca belə qənaətə gəlmək olar ki, bir sənət əsəri, xüsusən, ürekdən yazılan gözəl bir şeir yalnız o zaman oxucunu cəlb edib əfsunlayır ki, həyat haqqında, insanlar haqqında, onların bitməz, tükənməz istəyi, daxili aləmindəki işığı, zülməti, gözəlliyi, eybəcərliyi, sevinc və ağrıları barədə oxucuya desə də səmimi qəlbədən deyər... Bu məqsədlə şair mühüm dil və üslub vasitələrinə - eyni və yaxın mənalı sözlərin bir fikrə xidmət etməsi: boran-qar, atəş-od, and-tövbə, təqsir-günah, ədəb-ərkan, yol-ərkan, duman-çən, çiçəklərgüllər, məlhəm-dərman, dastan-nağıl, oba-mahal, coşmaq-havalanmaq, məhəbbət-ülfət, oxumaq-ötmək, yağır-düşmən, həmçinin həyat, yaşam əksliklərini göstərən düz-əyrisi, vüsal-hicran, sevinc-qəm, sağ-sol, şah-nökər, ağıl-qaralı, aşkara-pünhan, qış-bahar, eniş-yoxuş, cahil-kamil, xeyir-şər, yanmaq-sönmək, gündüz-gecə kimi dilin ən təməl üslubi vasitələrinə müraciət etmişdir.

Şairin koloritli dil materialına onun yağırını basmaq, tüyür, arxac, çuxa, oba, qəm kürkü, sapand daşı, düyülmək, baş əyirəm hörmətinə, a zalım, qəm otağı, qıy çəkmək, yığval, xəlvəti bucaq, qurşaq atmaq, novruzgülü,

şələ, üysük-üysük, Tanrı ətəyi, qara yara, zurna-balaban, oylax, haqq atı, bayqu, sinədəftər, kimi xalqdan alınan və təkrar xalqa bağışlanan etnoqrafik səciyyəli sözlərini də əlavə etməliyik.

Şair Həqiqət müəllimdir, xalq ziyalıdır; şeirləri şeir olaraq qalmır, dərs olub, dərslik olub öyrədici məşğələ saatına dönür: Tarixin İrəvan dövrünə, qədim çağlarına baş vurur, Qazan xanın hünər salnaməsini, Qızılbaş keçmişini, Xətəini, Babəki anır, gəlib Qarabağ - Xocalı dər-dini vərəqləyir səhifə-səhifə.

Mən Həqiqəti 90-cı illərdən tanıyıram. İşlədiyim AD-PU-da tələbələrımızlə görüşə dəvət etmişdik. Öz nurlu, xoş təbəssümünü bir anlığa da üzündən, gözündən silib atmayan bu qız o gündən salamladığım, hal-əhval tutduğum dostum oldu. İşlədiyi musiqi məktəbi də bizə yaxın olduğundan gələndə də, gedəndə də rastlaşırıq. Sazı həmişə əlindədir. Ümumiyyətlə, əsərlərində saz sözü olmayan şeir tapmaq çətindir: "sazın ərkanı var", "telli saz", "sazım kök alıbdır bülbül səşindən", "sazını eşq ilə çal", "düşdüm saz eşqinə", "sədəfli saz", "sözümü sazla söyləyim", "hər əlinə saz götürən", "saz tarixi", "sazını zilə çək", "sazın da üstündən heç saz asarlar?", "meydana sazla girəsən", "saza, sözə verək hər ixtiyarı", "sazın yolu var" və s. Xülasə, sazla sözü birləşdirən şair sanki öz məsləkini, məşğuliyyətini də bəyan etmiş, kitabının adını da əbəs yerə "Sazlı-sözlü dünyam" qoymamışdı, mən-cə. Həyatı təbii axarında duymaqda, insanlıqda mərdlik, düzlük; səbr, dözümlü kimi yüksək keyfiyyətlər tərbiyə etməkdə belə şeirlərin rolu öyrədicidir müəllim kimi, dərs kitabı kimi:

*Hər bir rəngin öz adı var, əzizim,
Söyləməklə ağa qara, düz olmaz.
Min dərd üçün min bir dərman var ikən
Desək yoxdur dərdə çarə, düz olmaz.*

